

แก้วริ้วแก้ว คู่แข่ง
ศุกร์ 6 ธค 2539

PREVIEW

กาญจนา แก้วเทพ

ยี่งศัตรู ยี่งเพื่อน แล้วยี่งตัวเอง

ผ่านพ้นเทศกาลการสาดโคลนและการเป่ปดมดเท็จสารพันรูปแบบ จนมองไม่เห็นหน้าตาของ "สังกรรม" แล้ว ผู้เขียนจึงถือโอกาสไปดูหนังเรื่อง "Courage Under Fire" และพบว่ามันเป็นเสมือนการลงไปอาบชำระล้างจิตใจในแม่น้ำคงคานั้น

หนังเรื่องนี้ใช้ฉากหลังเป็นเรื่องราวของสงครามอ่าวเปอร์เซียที่เพิ่งผ่านมาสดๆ ร้อนๆ จึงทำให้คนดูมีอารมณ์ร่วมได้โดยง่าย อันว่า "สงคราม" นั้นในด้านหนึ่งเป็นประติมากรรมที่โหดเหี้ยมอย่างยิ่งจากฝีมือมนุษย์ แต่ในอีกด้านหนึ่งสงครามก็เป็นเวทีให้มนุษย์ได้เปิดเผยสิ่งที่ฝังมาที่มืดมิดที่มนุษย์ชาติมีอยู่อย่างเหลือเชื่อ

ในสงครามหนึ่ง ที่คนเรากุสอนให้ยี่งคนด้วยกันเอง คนที่ยี่งได้งายที่สุด และผลจากการยี่งนั้นก็เต็มไปด้วยความยินดีปรีดา คือคนที่ยี่งศัตรู ดังที่ลูกน้องของพ.ท.เนท เซอร์ลิ่ง และ น.อ.วอลเดน แสดงออกเวลาที่ยี่งถูกทหารอริ

แม้จะถูกกุสอนมารวมทั้งมีความตั้งใจอย่างยี่งที่จะเลือกยี่งแต่ "ศัตรู" เท่านั้น แต่หาว่าในบางโอกาส ความมืดและฝุ่นอันคลุ้งคลบของทะเลทราย หรือความรักตัวกลัวตาย จนกลายเป็นความซลาดกลัวของหน่วยทหารอากาศของวอลเดน ก็ทำให้คนที่ถูกยี่งทั้งแบบทางตรงและทางอ้อม แปรเปลี่ยนจาก "ศัตรู" มาเป็น "การยี่งพวกเดียวกันเอง"

ถึงแม้ทหารอริกับทหารอเมริกันจะมีความเป็นคนเหมือนกัน แต่หาว่า พ.ท.เซอร์ลิ่งกลับพบว่าด้วยเส้นแบ่งที่แน่ชัดว่า "ใครเป็นมิตร ใครเป็นศัตรู" ทำให้การยี่งผิดเพียงครั้งเดียว นั้น มีผลทำให้คนยี่งต้องผีนรัยและเกิดบาดแผลลกรรจในจิตใจอย่างยากต่อการเยียวยาให้หายขาด

"มิตร" และ "ศัตรู" ในสงครามนั้น ไม่เพียงแต่แตกต่างกันเพราะ "เชื้อชาติ" เท่านั้น หากแต่ยังเป็นเพราะ "เพื่อนเช่นบอยลาร์" นั้น เป็นคนที่เซอร์ลิ่งเคยรู้จักมาเป็นเวลานาน เคยเห็นหน้าค่าตาของพ่อแม่ของเขา เคยเห็นใบหน้าเวลากลุ่มมอกกลุ่มใจ (ก่อนหน้าจะตายเพียงไม่กี่นาที) เป็นคนที่เซอร์ลิ่งกล่าวว่า "แทบจะทำทุกอย่างให้ได้" สหายสนิทเช่นนั้นแหละที่เซอร์ลิ่งได้สั่งลูกน้องให้ยี่งปืนใหญ่เข้าใส่

และในสงครามนี้เอง ที่เรากุสอนให้เกลียดชังและทำลายล้างศัตรูทุกวิถีทาง แต่ในเวลาเดียวกัน วกกลับถูกสอนให้รักและช่วยเหลือเพื่อนในหน่วยอย่างไม่คิดชีวิต ดังที่วอลเดนสาธิตให้เห็น

คิดดูแล้ว ก็ชวนให้สยดสยองกับพลาณาภาพของ "เส้นแบ่งเขาแบ่งเรา" ที่มนุษย์ล้ากว่าคิดขึ้นมาอย่างไร้เหตุผล

หลังจากสงครามกับศัตรูจบสิ้นไปแล้ว พ.ท.เซอร์ลิ่งก็ยี่งต้องมกราศึกกับสงครามภายในกลุ่มพวกเดียวกันต่อไป สงครามนี้ปะทุขึ้น เนื่องมาจากความขัดแย้งทางความคิดเห็นและท่าทีที่มีต่อ "ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น หรือสังจจะ"

ทั้งคนจากกองทัพและคนจากฝ่ายการเมืองของทำเนียบขาวพร้อมที่จะมองข้าม "ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น" เพราะพวกเขาจำเป็นต้องหมกมุ่นอยู่กับการรักษาภาพลักษณ์ของสถาบันหรือการจัดฉากมอบเหรียญกล้าหาญให้วีรสตรีเพื่อเอาใจคะแนนเสียงที่เป็นผู้หญิง ทุกคนจึงมองเห็น "กระบวนการแสวงหาความจริง" ของเซอร์ลิ่งเป็นเรื่องน่ารำคาญ จนกระทั่งล่วงเลยไปถึงเป็นเรื่องอันตรายต่อผลประโยชน์ของพวกเขา

ในประเด็นเรื่องการแสวงหาสังจจะนี้ แพทริก ดันแคน คนเขียนบทได้กล่าวว่ เขาได้แรงบันดาลใจมาจากเรื่อง "Rashomon" แต่หาว่าความแตกต่างระหว่างสองเรื่องนี้ยี่งคงมีอยู่ เพราะใน "Rashomon" จนกระทั่งบัดนี้ คนดูก็ยังไม่รู้ว่า มีอะไรเกิดขึ้นจริงๆ อันมีนัยว่า ความเป็นจริงนั้นเป็นเพียงสัมพัทธ์ (relative) ที่เราไม่อาจจะเข้าถึงได้อย่างสมบูรณ์

แต่ใน "Courage Under Fire" นี้ คนอเมริกันที่เชื่อในปรัชญาประชาธิปไตยได้ก้าวมาอีกก้าวหนึ่ง ด้วยความเชื่อว่าความเป็นจริงนั้นเป็นสิ่งที่เราเข้าถึงได้ เพียงแต่ต้องมีวิธีการแสวงหาความจริงที่มีประสิทธิภาพ บวกผสมกับความกล้าหาญทางจริยธรรมของผู้แสวงหา

หลังจากยี่งศัตรูจนได้ชัยชนะไปแล้ว และกำลังคิดพันกับการก่อสงครามกับพวกเดียวกันเอง ในระหว่างนั้น ตัวละครทหารอเมริกันหลายต่อหลายตัว ไม่ว่าจะยี่งเซอร์ลิ่ง มอนฟริซ อัลทาร์โอ ฯลฯ ต่างก็พบว่า สงครามที่ยี่งปะทุอย่างไม่ยอมเลิกการ ก็คือศึกในใจของตัวเอง และยี่งยี่งที่จะเผด็จศึกด้านนี้ เพราะ "ตัวเราเองนั้นแหละเป็นศัตรูที่ยี่งใหญ่ที่สุด" ดังคำกล่าวของท่านพุทธทาส

ดังนั้น "การยี่งตัวเอง" ในรูปแบบต่างๆ จึงเกิดขึ้น มอนฟริซยี่งการขับรถพุ่งชนรถไฟเพื่อเผด็จศึก ส่วนคนอื่นๆ ก็อาศัยการโย้ายเสียยี่งติดบ้าง การกินเหล้ายี่งมใจบ้าง รวมทั้งการทำใจให้หมองเมินแปลกหน้ากับมโนธรรมของตัวเอง เช่นนายพลเอิร์ชเบิร์ก เจ้านายของเซอร์ลิ่ง

ยาที่ฆ่าช่วยรักษาอาการบาดเจ็บในลำนักของเซอร์ลิ่งก็คือการที่ต้องเข้าร่วมในกระบวนการแสวงหาความจริงในกรณีของน.อ.วอลเดน ที่กระตุกให้เซอร์ลิ่งถามตัวเองอยู่บ่อยครั้งว่า "ผู้แสวงหาความจริงที่โกหกตัวเองจะเข้าถึงความจริงได้อย่างไร" และเมื่อ "เขยผมออกจากตาคนอื่นแล้ว" เซอร์ลิ่งก็ได้เอา "หนามบังหนามยอกอกตัวเอง" ไปพร้อมๆ กัน

แล้วในฉากสุดท้าย เซอร์ลิ่งก็ได้สัมผัสกับสิ่งที่ชาวพุทธเคยบรรยายเอาไว้ว่า "อยู่กับสังจจะ เหยหน้าไม่อายุฟ้า ก็มหน้าไม่อายุดิน สุตลมหายใจก็ทำได้เต็มปอด"

ขอบคุณหนังเรื่องนี้ที่ช่วยยืนยันว่า กระสุนปืนใหญ่และระเบิดนาปาล์มยี่งไม่อาจจะยี่งถล่มกำแพงแห่งความรักสังจจะของมนุษย์บางคนให้ถล่มทลายได้

ถ้ายังมีคนอย่างพ.ท.เซอร์ลิ่งเหลืออยู่สักหทัยมือหนึ่ง รายการ "เสียสัจย์เพื่อชาติ เพื่อเหรียญกล้าหาญ หรือเพื่อประชาชน" อะไรทำนองนี้ ก็คงเล่นไม่ได้ง่ายๆ ในประเทศอเมริกัน ! □

ศุกร์ 6 ธค 39
ด.แก้ว